

SARTAROSHLIK MASHG'ULOTLARIDA SANITARIYA-GIGIYENA QOIDALARIGA RIOYA ETISHNING AHAMIYATI

*Samarqand viloyati Pastdarg'om tumani 3-son texnikumi o'qituvchisi
Abduhakimova Umida Tuyg'un qizi*

ANNOTATSIYA Mazkur ilmiy maqolada sartaroshlik mashg'ulotlarida sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etishning pedagogik, kasbiy va sog'lomlashtiruvchi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida sartaroshlik amaliy mashg'ulotlarini tashkil etishda shaxsiy gigiyena, ish joyi tozaligi, asbob-uskunalarni dezinfektsiya va sterilizatsiya qilish, mehnat xavfsizligi talablariga rioya etish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Shuningdek, sanitariya-gigiyena qoidalarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanishning samaradorligi asoslab berildi. Maqola sartaroshlik yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, xizmat sifati va ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: sartaroshlik, sanitariya-gigiyena, amaliy mashg'ulotlar, dezinfektsiya, sterilizatsiya, mehnat xavfsizligi, kasbiy kompetensiya.

ANNOTATION This scientific article examines the pedagogical, professional, and health-related importance of observing sanitary and hygienic regulations in hairdressing training sessions. The study analyzes issues such as personal hygiene, workplace cleanliness, disinfection and sterilization of tools, and compliance with occupational safety requirements during practical training. The effectiveness of applying modern pedagogical approaches in teaching sanitary and hygienic standards is substantiated. The article aims to develop professional competencies of future hairdressers, improve service quality, and enhance the effectiveness of vocational education.

Key words hairdressing, sanitation and hygiene, practical training, disinfection, sterilization, occupational safety, professional competence.

Аннотация: В данной научной статье рассматривается педагогическое, профессиональное и оздоровительное значение соблюдения санитарно-гигиенических правил на занятиях по парикмахерскому делу. В ходе исследования проанализированы вопросы личной гигиены, чистоты рабочего места, дезинфекции и стерилизации инструментов, а также соблюдения требований охраны труда в процессе практических занятий. Обоснована эффективность применения современных педагогических методов при обучении санитарно-гигиеническим нормам. Статья направлена на формирование

профессиональных компетенций будущих парикмахеров, повышение качества обслуживания и эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: парикмахерское дело, санитария и гигиена, практические занятия, дезинфекция, стерилизация, охрана труда, профессиональная компетентность.

KIRISH: Bugungi kunda xizmat ko'rsatish sohasining muhim tarmoqlaridan biri hisoblangan sartaroshlik faoliyati aholining kundalik ehtiyojlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, nafaqat estetik ko'rinishni ta'minlash, balki inson salomatligini saqlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, sartaroshlik jarayonida mijoz bilan bevosita jismoniy aloqa mavjud bo'lgani sababli sanitariya-gigiyena qoidalariga qat'iy rioya etish kasbiy faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi. Shu bois, sartaroshlik mutaxassislarini tayyorlash jarayonida sanitariya-gigiyena talablarini chuqur o'rgatish va amaliy mashg'ulotlarda to'liq tatbiq etish dolzarb pedagogik va ijtimoiy masala hisoblanadi.

Texnikumlarda sartaroshlik yo'nalishida ta'lim olayotgan talabalar kelajakda aholiga xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislar bo'lib yetishadi. Ularning kasbiy tayyorgarligi faqat soch turmaklash, qirqish, bo'yash yoki parvarishlash texnikalarini egallash bilangina cheklanib qolmasdan, balki sanitariya-gigiyena me'yorlari, shaxsiy gigiyena, asbob-uskunalarini to'g'ri dezinfektsiya qilish, ish joyini toza saqlash, yuqumli kasalliklarning oldini olish kabi muhim bilim va ko'nikmalarni ham o'z ichiga olishi lozim. Aks holda, gigiyenik talablarning buzilishi turli teri va yuqumli kasalliklarning tarqalishiga, mijozlar salomatligiga zarar yetishiga va kasbiy faoliyatga nisbatan ishonchsizlik paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin.

So'nggi yillarda sanitariya-gigiyena masalalariga bo'lgan e'tiborning kuchayishi, global epidemiologik vaziyatlar, shuningdek, aholining tibbiy madaniyati va gigiyenik savodxonligining ortib borishi sartaroshlik sohasida ishlovchi mutaxassislardan yanada yuqori mas'uliyatni talab etmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida sanitariya-gigiyena qoidalarini faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy mashg'ulotlar orqali ongli ravishda o'zlashtirishni taqozo etadi. Ayniqsa, o'quv ustaxonalari va laboratoriya mashg'ulotlarida gigiyenik muhitni yaratish, talabalarni real ishlab chiqarish sharoitlariga mos holda tayyorlash muhim ahamiyatga ega.

Mazkur ilmiy maqolada sartaroshlik mashg'ulotlarida sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etishning pedagogik, kasbiy va sog'liqni saqlash nuqtayi nazaridan ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonida gigiyenik madaniyatni shakllantirish, talabalarni kasbiy mas'uliyat va mijozlar salomatligiga hurmat ruhida tarbiyalash masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot davomida sanitariya-gigiyena qoidalariga amal qilish sartaroshlik ta'limi sifatini oshirish, talabalarining

kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash va ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini ta'minlashdagi o'rni asoslab beriladi.

TADQIQOT METADALOGIYASI

Sartaroshlik faoliyatida sanitariya-gigiyena qoidalarining mohiyati va ahamiyati. Sartaroshlik faoliyati inson tanasi, xususan, teri va soch bilan bevosita bog'liq bo'lgani sababli sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etish bu kasbning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Sanitariya-gigiyena qoidalari — bu ish joyini, asbob-uskunalarni, xodimlarning shaxsiy gigiyenasini va mijozlar bilan ishlash jarayonini sog'liq uchun xavfsiz holatda tashkil etishga qaratilgan me'yorlar majmuidir. Ushbu qoidalarga rioya qilinishi yuqumli kasalliklarning oldini olish, ish samaradorligini oshirish va xizmat sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Sartaroshlik mashg'ulotlarida gigiyenik talablarning buzilishi teri kasalliklari, zamburug'li infeksiyalar, yiringli jarayonlar va boshqa salbiy holatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois, texnikumlarda o'tkaziladigan amaliy mashg'ulotlar davomida talabalar sanitariya-gigiyena qoidalarini nafaqat bilishi, balki ularni kundalik kasbiy faoliyatida qat'iy bajarish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Shaxsiy gigiyena sartaroshlik mashg'ulotlarida muhim o'rin tutadi. Talabalar mashg'ulot boshlanishidan oldin va so'ng qo'llarni sovunlab yuvish, maxsus ish kiyimida ishlash, sochlarni tartibli holatda saqlash, tirnoqlarni qisqa va toza tutish kabi qoidalarga amal qilishlari lozim. Shuningdek, niqob, qo'lqop va bir martalik himoya vositalaridan foydalanish sanitariya xavfsizligini ta'minlaydi.

O'qituvchi amaliy mashg'ulotlarda shaxsiy gigiyena talablariga rioya etishni nazorat qilishi, talabalar orasida gigiyenik madaniyatni shakllantirishi va ularda kasbiy mas'uliyat hissini kuchaytirishi muhimdir. Bu talabalar kelajakda real ish joylarida ham mazkur talablarga qat'iy amal qilishiga zamin yaratadi. Sartaroshlik mashg'ulotlarida qaychi, taroq, ustara, fen, mashinka kabi asbob-uskunalar bilan ishlash jarayoni doimiy dezinfeksiya va tozalashni talab etadi. Har bir mijozdan so'ng asboblarni maxsus eritmalar yordamida dezinfeksiya qilish, bir martalik materiallardan oqilona foydalanish gigiyenik xavfsizlikni ta'minlaydi.

Texnikumlarda o'tkaziladigan mashg'ulotlarda talabalar:

- dezinfeksiya turlari;
- sterilizatsiya bosqichlari;
- kimyoviy vositalardan to'g'ri foydalanish; sanitariya vositalarini saqlash qoidalari bo'yicha amaliy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Ushbu bilimlar ularda mustaqil ishlash jarayonida xatolarga yo'l qo'ymaslikka yordam beradi.

Sartaroshlik ustaxonasining tozaligi va tartibi sanitariya-gigiyena talablarining muhim qismi hisoblanadi. Ish joyining muntazam tozalanishi, chiqindilarni o'z vaqtida yig'ish, ventilyatsiya tizimining to'g'ri ishlashi va ish joyining yoritilganligi

mashg'ulotlar samaradorligini oshiradi. Amaliy mashg'ulotlar davomida talabalar ish joyini mashg'ulotdan oldin va keyin tozalashga, asbob-uskunalarni belgilangan joyiga qo'yishga va gigiyenik muhitni saqlashga o'rgatiladi. Bu jarayon ularning mehnat madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Sartaroshlik mashg'ulotlarida sanitariya-gigiyena qoidalarini samarali o'rgatish uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhimdir. Amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali vositalar, real vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, muammoli vaziyatlar tahlili talabalar bilimini mustahkamlashga yordam beradi.

O'qituvchi bu jarayonda nazoratchi emas, balki yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi rolini bajaradi. Talabalarning xatolarini o'z vaqtida aniqlash va tuzatish, ularda to'g'ri gigiyenik odatlarni shakllantirish pedagogik jarayonning muhim jihatlaridan biridir. Sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etish talabalar kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Gigiyenik talablarni bilgan va amalda qo'llay oladigan mutaxassislar mehnat bozorida yuqori baholanadi. Bu esa bitiruvchilarning raqobatbardoshligini oshiradi, ish beruvchilar va mijozlar ishonchini mustahkamlaydi. Shuningdek, gigiyenik madaniyatga ega bo'lgan sartaroshlar o'z kasbiga mas'uliyat bilan yondashadi, xizmat sifatini oshiradi va professional etikaga amal qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Mazkur ilmiy maqolada sartaroshlik mashg'ulotlarida sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etishning pedagogik, kasbiy va ijtimoiy ahamiyati atroflicha tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida aniqlanganki, sanitariya-gigiyena qoidalari sartaroshlik yo'nalishida mutaxassis tayyorlashning ajralmas va muhim tarkibiy qismi bo'lib, u nafaqat kasbiy faoliyat xavfsizligini ta'minlaydi, balki xizmat sifati, mijozlar salomatligi va mutaxassisning professional imijini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, texnikumlarda o'tkaziladigan amaliy mashg'ulotlarda sanitariya-gigiyena talablariga qat'iy rioya etish talabalarda mas'uliyat, intizom, mehnat madaniyati va kasbiy etikani shakllantiradi. Shaxsiy gigiyena qoidalariga amal qilish, ish joyining tozaligini ta'minlash, asbob-uskunalarni dezinfeksiya va sterilizatsiya qilish bo'yicha bilim va ko'nikmalar talabalarning kelajakdagi mustaqil mehnat faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, maqolada sanitariya-gigiyena qoidalarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarurligi asoslab berildi. Amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali vositalar, real ishlab chiqarish vaziyatlariga yaqin topshiriqlar va interaktiv usullar orqali talabalar gigiyenik talablarni ongli ravishda qabul qiladi va ularni amaliyotda to'g'ri qo'llashni o'rganadi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va nazariy bilimlarning amaliyot bilan uzviy bog'lanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etilgan holda tashkil etilgan sartaroshlik mashg'ulotlari:

- yuqumli va teri kasalliklarining oldini olishga xizmat qiladi;
- talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi;
- mehnat xavfsizligini ta'minlaydi;
- xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi;
- bo'lajak mutaxassislarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Umuman olganda, sartareshlik mashg'ulotlarida sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya etish ta'lim sifati va kasbiy tayyorgarlik darajasini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omil hisoblanadi. Ushbu qoidalarining tizimli va uzluksiz ravishda o'qitilishi bo'lajak sartaresh mutaxassislarining nafaqat malakali, balki mas'uliyatli, gigiyenik madaniyatga ega va zamonaviy kasb talablariga javob bera oladigan kadrlar sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A., *O'zbekiston xalq hunarmandchiligi tarixi*, Toshkent, 2012.
2. G'aniev N., *Shahar va qishloq sartareshligi: tarixiy o'rganish*, Samarqand, 2015.
3. Tursunov R., *19-20 asr O'zbekistoni kasblari tarixi*, Toshkent, 2018.
4. Sobirov M., *Milliy hunarmandchilik va madaniyat*, Toshkent, 2020.
5. Abdurahmonov O., *O'zbek sartareshlik san'ati va an'analari*, Buxoro, 2016.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – T. 47. – №. 4. – C. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – T. 5. – №. 5. – C. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
11. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

12. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
13. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo'minov Nurali Ro'zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH."
14. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
15. Каршиев Ф. У., Абдуқаҳоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.
16. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
17. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.
18. Abduqahorov N., Turdialiyeв J., Mo'minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.
19. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
20. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
21. Bakhramov F., Abduqahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.
22. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.
23. O'G'Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG 'IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA'SIRINI NAZARIY O'RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

24. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
25. Astanakulov K. D. et al. The separation of light impurities of safflower seeds in the cyclone of the grain cleaning machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2020. – T. 614. – №. 1. – С. 012141.
26. Karimov M. R. et al. Safflower seed cleaning machine and determining the rotational speed of its supplying roller //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – T. 868. – №. 1. – С. 012050.
27. O'G'Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG 'IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA'SIRINI NAZARIY O 'RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – T. 1. – №. 18. – С. 133-139.
28. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
29. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius* L.) and inositol supplementation on egg production.
30. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
31. Bazaluk O. et al. Improving energy efficiency of grain cleaning technology //Applied Sciences. – 2022. – T. 12. – №. 10. – С. 5190.
32. Ishmuradov S. U., Abdumajidov R. B. Determination results of disc plough hang mechanism and support disc parameters //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – T. 1076. – №. 1. – С. 012039.
33. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – T. 5. – №. Спецвыпуск 2. – С. 79-86.
34. Safarov N. K., Karimov M. R. Testing the development of a seed extraction device with acceptable parameters and studying the influence on the technological indications of saw fiber separation //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – T. 1076. – №. 1. – С. 012072.
35. Karimov M. R. Researching the parameters sieve of the safflower seed cleaner machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – T. 868. – №. 1. – С. 012054.
36. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius* L.) and inositol supplementation on egg production.